

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข และหาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง, พฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา กับระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล ตลอดจนค้นหาตัวหารที่สามารถทำนายความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้เป็นอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในวิทยาลัยพยาบาล ซึ่งเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มาอย่างน้อย 1 ปี ในปีการศึกษา 2536 ซึ่งมีจำนวนวิทยาลัยพยาบาลทั้งหมด 23 แห่ง และมีจำนวนประชากร 985 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตาม Taro Yamane โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.5 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้จำนวนตัวอย่างประชากร 286 คน

ตัวอย่างประชากรได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. จำแนกวิทยาลัยพยาบาลออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดของวิทยาลัยได้ดังนี้ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดย

ขนาดใหญ่ ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลที่มีจำนวนนักศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ 774 คนขึ้นไป
ขนาดกลาง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลที่มีจำนวนนักศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ 393-773 คน
ขนาดเล็ก ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลที่มีจำนวนนักศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ 392 คนลงมา

2. เลือกวิทยาลัยพยาบาลแต่ละกลุ่ม โดยการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ใช้อัตราส่วน 3:1 ได้วิทยาลัยพยาบาลทั้งหมด 8 แห่ง

3. เลือกอาจารย์พยาบาลในแต่ละวิทยาลัย โดยเป็นอาจารย์พยาบาลทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่ในวิทยาลัยมาอย่างน้อย 1 ปี ได้จำนวนอาจารย์พยาบาลทั้งสิ้น 304 คน (รายละเอียดชื่อวิทยาลัย และจำนวนอาจารย์พยาบาลที่เป็นตัวอย่างประชากรอยู่ในตารางที่ 1)

ลักษณะของตัวอย่างประชากรในการวิจัยนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสโสด คิดเป็นร้อยละ 58.3 มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปี มากที่สุด ร้อยละ 27.6 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 63.0 มีรายได้ระหว่าง 5,000 - 7,999 บาท และประสบการณ์การทำงาน 1 - 5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 39.4 เท่ากัน และส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่สอนอย่างเต็มตัว ร้อยละ 72.4 (รายละเอียดทั้งหมดอยู่ในตารางที่ 2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนของตัวอย่างประชากร

ขนาด	ประชากร		ตัวอย่างประชากร		
	วิทยาลัยพยาบาล	จำนวนอาจารย์ (คน)*	วิทยาลัยพยาบาล	จำนวนอาจารย์ เป็นตัวอย่าง ประชากร**	จำนวนอาจารย์ ที่ตอบแบบสอบถาม
ใหญ่	กรุงเทพ	83	กรุงเทพ	72	52
	พุทธชินราช	64			
	นครราชสีมา	66			
	สรรพสิทธิประสงค์	53			
กลาง	ราชบุรี	46	ราชบุรี	40	36
	สงขลา	58			
	สวรรค์ประชารักษ์	52			
	พระปกเกล้า	53	พระปกเกล้า	42	41
	ลำปาง	44			
	สระบุรี	45			
	สุราษฎร์ธานี	38	สุราษฎร์ธานี	30	27
	ศรีมหาสารคาม	52			
อุดรดิตถ์	37				
ชลบุรี	41	ชลบุรี	36	30	

* จากการสำรวจของกองงานวิทยาลัยพยาบาล เมื่อ 8 กันยายน 2535

** จากการสำรวจของผู้วิจัยในระยะของการรวบรวมข้อมูล เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2537

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขนาด	ประชากร		ตัวอย่างประชากร		
	วิทยาลัยพยาบาล	จำนวนอาจารย์ (คน)*	วิทยาลัยพยาบาล	จำนวนอาจารย์ เป็นตัวอย่าง ประชากร**	จำนวนอาจารย์ ที่ตอบแบบสอบถาม
เล็ก	นครศรีธรรมราช	36	นครศรีธรรมราช	32	23
	อุดรธานี	35			
	พระพุทธบาท	27			
	พะเยา	27	พะเยา	27	22
	พระจอมเกล้า	26			
	สุรินทร์	24			
	ตรัง	23	ตรัง	25	23
	นครราชสีมา	29			
	ชัยนาท	26			
	รวม	985		304	254

* จากการสำรวจของกองงานวิทยาลัยพยาบาล เมื่อ 8 กันยายน 2535

** จากการสำรวจของผู้วิจัยในระะของการรวบรวมข้อมูล เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2537

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์พยาบาล จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งหน้าที่

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
21-25 ปี	70	27.60
26-30 ปี	42	16.50
31-35 ปี	50	19.70
36-40 ปี	30	11.80
40 ปีขึ้นไป	62	24.40
สถานภาพสมรส		
โสด	148	58.30
คู่	106	41.70
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	160	63.00
สูงกว่าปริญญาตรี	94	37.00
รายได้ต่อเดือน		
5,000-7,999 บาท	100	39.40
8,000-10,999 บาท	77	30.30
11,000 บาทขึ้นไป	77	30.30
ประสบการณ์การทำงาน		
1-5 ปี	100	39.40
6-10 ปี	66	26.00
11-15 ปี	34	13.40

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
16-20 ปี	17	6.70
20 ปีขึ้นไป	37	14.60
ตำแหน่งหน้าที่การงาน		
อาจารย์ที่มหน้าที่สอน	184	72.40
อาจารย์ที่มหน้าที่สอนและบริหาร	70	27.60
รวม	254	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับภูมิหลัง ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงสถานการณ์ชีวิต ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากแบบสำรวจพฤติกรรมแบบเอชของเจนกิน (Jenkins, 1975) ซึ่ง ศรีรัตนา ศุภนิทยากุล (2534) นำมาแปลและปรับปรุงให้กับพยาบาลวิชาชีพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.82 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ใช้วัดองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความเร่งรีบและใจร้อน (Speed and Impatient), ความหมกมุ่นกับงาน (Job Involvement) และการต่อสู้เพื่อให้ได้ชัยชนะ (hard-driving competition) มีจำนวน 41 ข้อ แต่ละระดับมีค่าคะแนนดังนี้

ในข้อความที่เป็นบวก ซึ่งได้แก่ข้อ 1, 2, 3, 5, 7, 8, 14, 16-20, 22-41 ให้ค่าคะแนนดังนี้

เป็นจริงที่สุด	ให้ 4 คะแนน
เป็นจริงมาก	ให้ 3 คะแนน
เป็นจริงน้อย	ให้ 2 คะแนน
เกือบหรือไม่เป็นจริงเลย	ให้ 1 คะแนน

ในข้อความที่เป็นลบ ซึ่งได้แก่ข้อ 4, 6, 15, 21 ให้ค่าคะแนนดังนี้

เป็นจริงที่สุด	ให้ 1 คะแนน
เป็นจริงมาก	ให้ 2 คะแนน
เป็นจริงน้อย	ให้ 3 คะแนน
เกือบหรือไม่เป็นจริงเลย	ให้ 4 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของบราวน์ (Brown, 1987) ประกอบด้วย ข้อความที่เป็นการสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน จำนวน 22 ข้อ เป็นข้อคำถามในทางบวกทั้งหมด แบ่งเป็น

การสนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของ	5 ข้อ ได้แก่ข้อ 1, 2, 7, 11, 13
การสนับสนุนทางการประเมิน	6 ข้อ ได้แก่ข้อ 3, 8, 12, 15, 17, 19
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	6 ข้อ ได้แก่ข้อ 4, 6, 10, 16, 18, 20
การสนับสนุนทางด้านข้อมูล	5 ข้อ ได้แก่ข้อ 5, 9, 14, 21, 22

แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนดังนี้

ได้รับมาก	ให้ 4 คะแนน
ได้รับปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ได้รับน้อย	ให้ 2 คะแนน
เกือบหรือไม่ได้รับ	ให้ 1 คะแนน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล ซึ่งผู้วิจัย
สร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีบทบาทของฮาร์ดี้ และคอนเวย์ (Hardy & Conway, 1988)

ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ประการ จำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น

ความขัดแย้งในบทบาท	มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ข้อ 1, 4, 13, 16, 17, 34, 35
ความคลุมเครือในบทบาท	มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ข้อ 3, 10, 18, 20, 21, 22, 23
ความคาดหวังในบทบาทมากเกินไป	มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อ 2, 11, 12, 15, 24, 25, 26, 27,
ความไม่เหมาะสมในบทบาท	มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ข้อ 6, 7, 14, 28, 29, 30
ความด้อยสามารถในบทบาท	มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ข้อ 5, 8, 9, 19, 21, 32, 33

ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนดังนี้

เกือบตลอดเวลา	ให้ 5 คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้ 4 คะแนน
บางครั้ง	ให้ 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่เคย	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายคะแนนของตัวแปร

พฤติกรรมเพชฌฆาตการณ์ชีวิต ใช้เกณฑ์การแบ่งคะแนนของ ศรีรัตนา ศุภนิทชากุล

(2534)

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.49	หมายความว่า มีพฤติกรรมเพชฌฆาตการณ์ชีวิต แบบมุ่งความสำเร็จต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 4.00	หมายความว่า มีพฤติกรรมเพชฌฆาตการณ์ชีวิต แบบมุ่งความสำเร็จสูง
การสนับสนุนทางสังคม	ใช้เกณฑ์การแบ่งคะแนนจากค่าเฉลี่ย \pm ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.47	หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคม ระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	2.48 - 3.03	หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคม ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.04 - 4.00	หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคม ระดับสูง
ความเครียดในบทบาท	ใช้เกณฑ์การแบ่งคะแนนจากค่าเฉลี่ย \pm ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.20	หมายความว่า มีความเครียดระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	2.21 - 3.41	หมายความว่า มีความเครียดระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.42 - 5.00	หมายความว่า มีความเครียดระดับสูง

คุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหาคุณภาพของเครื่องมือโดย การหาความตรงและความเที่ยง มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. การหาความตรง

1.1 ผู้วิจัยนำเครื่องมือชุดที่ 1 ตอนที่ 3 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่สร้างขึ้น และผ่านการแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก.) พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เกณฑ์การให้คะแนนต่าง ๆ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข โดยถือเกณฑ์ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตรงกัน ร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด แสดงว่าเครื่องมือมีความตรงตามเนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ในสมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาลที่สร้างขึ้นและผ่านการแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน (เช่นเดียวกับข้อ 1.1) พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อกระทงในแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข โดยถือเกณฑ์ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตรงกัน ร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับอาจารย์พยาบาลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวอย่างประชากร จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงของเครื่องมือในแต่ละชุดด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient of Alpha) ได้ค่าความเที่ยงดังนี้ (รายละเอียดการคำนวณอยู่ในภาคผนวก ข.)

แบบสอบถามพฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต	มีค่าความเที่ยง	0.70
แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม	มีค่าความเที่ยง	0.96
แบบสอบถามวัดระดับความเครียดในบทบาท	มีค่าความเที่ยง	0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในวิทยาลัยพยาบาลในสังกัด หลังจากนั้น นำหนังสือขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข ไปยังวิทยาลัยพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงการเลือกตัวอย่าง ประชากรและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับอาจารย์ที่เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ในแต่ละวิทยาลัย หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้กับอาจารย์ที่เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวม ทำการแจก และเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ โดยผู้วิจัยไปปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง 4 แห่ง และได้รับคืนทางไปรษณีย์ 4 แห่ง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 7 กุมภาพันธ์ ถึง 7 มีนาคม 2537 เป็นเวลา 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของอาจารย์พยาบาล นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต การสนับสนุนทางสังคม และระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล
3. หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล โดยการทำ เป็นตัวแปรหุ่น แล้วจึงใช้วิธีเพียร์สัน
4. หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้อยู่บังคับบัญชา กับระดับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาลโดยใช้วิธีเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient)

การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ประคอง กรรณสูต, 2525)

- เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 1.00 (ประมาณ .70 ถึง .90) ถือว่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (ถ้าสูงกว่า .90 ถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก)

- เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .50 (ประมาณ .30 ถึง .70) ถือว่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับกลาง

- เมื่อค่าสัมประสิทธิ์เข้าใกล้ 0 (ประมาณ .30 และต่ำกว่า) ถือว่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

5. หาตัวพยากรณ์ความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล โดยมีภูมิหลังพฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้บังคับบัญชา เป็นตัวร่วมพยากรณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 หาค่าสหสัมพันธ์หาคู่ระหว่างภูมิหลัง พฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้บังคับบัญชา กับความเครียดในบทบาทของอาจารย์พยาบาล

5.2 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาคู่ ที่คำนวณได้โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

5.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย โดยการทดสอบค่าที (t-test)

5.4 สร้างสมการพยากรณ์ความเครียดในบทบาทของอาจารย์ โดยมี ภูมิหลัง พฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิต และการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวร่วมพยากรณ์

5.5 คำนวณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error of Estimate)

6. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบทั้งหมดที่ระดับ .05